

Igehirdetés Harmati Béla (1936–2024) nyugalmazott püspök gyászistentiszteletén*

Lk 2,29–30

■ KONDOR PÉTER

„Most bocsátd el, Uram, szolgálát beszéded szerint békességgel, mert meglátta szemem üdvösségedet.”
(Lk 2,29–30)

A születés öröme és a halál gyásza azzal a közös tulajdonsággal rendelkezik, hogy összegyűjti az embereket. Szívesen megosztjuk örömeinket, és ezzel megsokszorozzuk őket, és megosztjuk gyászunkat, mert így könnyebben hordozzuk.

Itt és most egy szeretett édesapa, nagypapa, lelkész, püspök testvér halála, az életére való emlékezés egyesíti gondolatainkat, a búcsúzás fájdalma hozza közös nevezőre érzéseinket.

Akarata szerint búcsúzunk tőle. Immár tizenöt éve rendelkezett temetése rendjéről, kijelölve benne a felolvasott igehirdetési alapigét, mert egészségi állapotának egy megrendült helyzetében fokozottan úgy érezte, hogy az élete könyvében megint átfordult egy lap, és tudta, hogy minden egyes lapozásnál közelebb kerül az utolsó oldalhoz. Az ember szíve nagyot dobban arra a gondolatra, hogy olyan úton vagyunk kénytelenek haladni, amelyen csak előre lehet menni, visszafelé nem. De Harmati Béla püspök testvérünk az út legvégére tekintve nem egy tátongó sötét kaput látott, amelyik előtt sok ember ösztönszerűen visszahúzódik, hanem reménységgel nézett előre, mert tudta, hogy a halál nem valami tragikus hajótörés, hanem megérkezés az örök élet kikötőjébe.

Egész életét, minden szolgálatát meghatározta Istenbe vetett hite, nógrádi kegyessége. Minden percét tudatosan Isten színe előtt élte, és erre hívott, tanított bennünket is.

Tanított, nemcsak a hetvenes években teológiai tanárként, amikor egészen friss szellemiség jelent meg általa az egyetemen, hanem püspökként is, amikor sokak várakozására megkezdte egyházvezetői szolgálatát.

Rendkívül gazdag pályáját Isten kezéből vette, tudva, hogy a történelem s az idő kerekét sem siettetni, sem megállítani nem lehet, de az adott időben kell betölteni hivatásunkat. Hálás volt Isten-től kapott szolgálataért, és hálás volt családjáért. Felesége, Rózsa asszony szeretetéért, amely megteremtette az otthon békéjét, a családi fészek melegét, szeretett fiaik, majd később a kiteljesedő család, az unokák számára is. Püspöki szolgálata mellett is igyekezett megmaradni családjá számára mindig elérhető, bölcs édesapának, és igyekezett segíteni felesége alkotóművészi pályáját. Tudta, honnan jön, és Istenre figyelve tudta, hová tart. Még nyugdíjas éveiben is számos terv foglalkoztatta, miközben megtapasztalta, hogy az idő könyörtelenül vágat, rohan, mint a lejtőre került nehéz kocsi. És rohantában itt is, ott is lemarad róla valami. A biztos járásunk, a tiszta látásunk, hallásunk, az egészségünk, a fiatalságunk. Tudta, hogy életünk homokórájának szemei egyszer leperregnek, hogy mindennek rendelt ideje van. Az utóbbi években kétszer is beszélgettünk erről.

* Elhangzott Celldömölkön 2024. augusztus 9-én.

„Memento mori” – emlékezz a halálra! – mondta. Emlékezzél! Mert egyáltalán nem közömbös, Testvérek, hogy miként halunk majd meg egyszer! Ezért olyan fontos számunkra az agg Simeon halála. Számára a halál gondolata nem mint baljós sejtelen lebeg, hanem már biztosan tudja, hogy az a kéz, amely életének könyvét becsukja, fel van emelve. Mégis milyen békességgel, milyen nyugodtan néz szembe még a halállal is! Nem próbálja ezt a gondolatot elfelejteni, elnyomni magában, nem akarja túlharsogni, nincs benne semmi félelem, sőt szinte szívesen megy, mint reggel az éjszakai műszakból elbocsátott őr, aki végre hazamehet.

Vajon mi lehet a titka ennek a békés, szinte boldog meghalni tudásnak? Mindenesetre az, hogy mielőtt ez az öregember meglátta volna a halált, meglátta Jézust, és a szívébe zárta. A szívéhez szorította azt a csodálatos Valakit, akiben megtestesült az isteni győzelem a bűn és a halál felett. Gondoljátok, hogy ez az öreg Simeon nem ugyanolyan ember volt, mint akárki más? Nem érezte volna a halálra gondolva saját vétkeinek a lelkére nehezedő terhét éppen úgy, mint bármely ember? Egész biztos, hogy érezte. De ez az ember előbb az isteni Üdvözítőre nézett, és csak azután a sír enyészetére. Előbb az isteni gyermekre emelte a tekintetét, és csak azután az örök Bíróra. A halált és az életet, annak minden problémáját ezen a csodálatos Gyermeken keresztül szemlélte. És íme, a halál és az élet elvesztik számára a rettentésüket. Simeon és a halál között mintegy páncélként ott van ez a gyermek. Ebben a gyermekben Isten üdvözítő kegyelmét öleli magához, ezért tudja a saját sírja szélén is ilyen boldogan dicsérni Istent: *„Most bocsátod el, Uram, szolgálodat beszéded szerint békességgel, mert meglátta szemem üdvösségedet!”* Így meghalni tudni, ez a legnagyobb művészet ezen a világon, amit egy ember megtanulhat. És Testvérek, aki így hal meg, az boldogan hal meg. Van tehát ilyen békesség, ilyen nyugalom, bizonyosság a halállal szemben is.

Aki így látta Jézust, az békességgel nézhet szembe a halállal. Ez az a bizonyosság, amit valóban csak Jézus adhat egy ember számára.

Ugye értjük már, milyen hallatlan ígéretet kapott Simeon, hogy nem lát halált, amíg meg nem látja az Úr Krisztusát? Mert valóban félelmetes dolog előbb meglátni a halált és azután Jézust. Élni még csak lehet Jézus nélkül valahogy, de meghalni: rettenetes nélküle. *„Meglátta szemem üdvösségedet!”* – így ment el Simeon. Az elmúlt években többször is beszélt nekem Béla püspök arról, hogy közeledik az óra, amelyen menni kell. Péterkém, mondta, te temetsz el. És tudott bizonyosságot tenni arról, hogy mennyivel többet láthatnak már a mi szereink, mint Simeoné egykor. Hiszen ő csak a gyermek Jézust látta, mi azonban láthattuk a golgotai halált, a húsvéti feltámadást, és hallhattuk a szavát: *„Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is, él!”*

Elhunyt püspök testvérünk a temetési szertartásáról szóló végrendeletével és ezzel az általa kért igével is bizonyosságot akart tenni és Krisztust akarta láttatni, mert aki látta a szívével, a lelkével, a hitével Jézust, az már nyugodtan meghalhat, mert úgyis tudja, hogy ha meghal is, él.

Aki így tud meghalni, ilyen félelem nélkül, remegés nélkül, az tud igazán félelem és remegés nélkül élni is. Aki úgy látta meg Jézust, mint Simeon – tehát meglátta a Názáreti Jézusban a Krisztust, Isten Fiát, az Isten által készített üdvösséget –, az megízlelte az örökkévalóságot. Annak a számára az idő többé nem múlik, hanem telik. Mert ha az idő múlik, akkor azt jelenti, hogy minden nappal, minden órával, minden elmúlt esztendővel rövidebb lett, egyre kevesebb van még belőle hátra, és egyszer egészen elmúlik. De ha telik, ez azt jelenti, hogy nő: minden nappal közelebb van a kiteljesedéshez. Telik, azaz telítődik, mint ahogy telik egy pohár, egy edény, azután egyszer egészen megtelik. Teljesen tele lesz, kiteljesedik benne az élet. A múltó idő viszi az életet el, egyre messzebb. A telő idő hozza az életet, az örök életet egyre közelebb. Aki felett múlik az idő, az rendszerint hátrafelé néz a múltba. Aki

számára telik az idő, az előre néz, még a halálon át is a jövő, az örökkévalóság felé. A múlt idő öregít, a telő idő pedig megérlel. Az idő múlása nyugtalanít, és szomorúvá teszi az embert. Az idő telése pedig megbékéltet és vigasztal. Aki számára telik az idő, az ősz hajjal nem az ifjúsága elmúlását, hanem a közelgő örökkévalóság fényét láthatja már. A múlt időben a halál kapuzárás, érthető hát előtte a pánik. A telő időben a halál kapunyitás, érthető tehát előtte a nyugalom. A múlt időben a halál az életünk vége, a telő időben pedig a halál csak a mulandóság vége és az örök életnek a kiteljesedése.

Elhunyt püspök testvérünk soha nem kifelé ment az életből, hanem egyre jobban befelé az életbe. Betegen is, fáradtan is mindig tervekkel, beszélgetésre és szolgálatra készséggel.

Hogy az élet mögöttünk van már, vagy pedig még előttünk, ez nem egyszerűen szemlélet kérdés, hanem a hité, mert kizárólag attól függ, hogy el tudjuk-e mondani Jézusra vonatkozólag Simeonnal: „Meglátta szemem üdvösségedet.”

És még valamit. Ez a hit, ami jó arra, hogy benne meghaljunk, jó arra is, hogy benne éljünk. Aki nyugodtan tud meghalni, az tud igazán élni is. Hiszen a legnagyobb probléma, a halál már el van intézve, megoldódott Jézus halála és feltámadása által. Így hát teljes energiáját belevetheti mindannak a feladatnak a teljesítésébe, ami ezen a világon várja. Nem marad le semmiről, hiszen az Élet még előtte van, a legnagyobb jó még ezután következik a számára. Teljes erejével élhet hát annak, hogy másokon segítsen, hiszen őrajta már segített Isten. Teljes erejével élhet azért, hogy mások javáról gondoskodjon, hiszen az ő legfőbb javáról már gondoskodott Jézus!

Harmati Béla így tudott történelmi időkben, a rendszerváltozás püspökeként, az Istentől kapott felhatalmazással élni, átvezetni egyházunkat az elnyomás, a diktatúra évtizedeiből egy új korba. Így tudott megküzdenni az első iskoláink visszavétele kapcsán nemcsak a külső ellenállással, de az egyházon belül is meglévő dermedtséggel és félelmekkel, és tudott az egyház- és gyülekezetépítés egy új útján elindítani. Előre, a jövő egyházára is tekintő figyelemmel tudta az egyházi oktatási és diakóniai szolgálat új működésének rendjét támogatni. A testvéregyházakkal való kapcsolatot, az egymást építő ökumené ügyét szíven hordozni, a külkapcsolatokat újra szervezni, köztük is kiemelten a sok-sok gyülekezeti, intézményi és baráti kapcsolattal gazdagító bajor–magyar testvéregyházi kapcsolatot újtára indítani. Tudott egy életen át hite szerint harcolni, s miközben az életét lassan felemészítő nehéz püspöki szolgálatát teljesítette, úgy rajzolódott ki még inkább nógrádi, ősaárdi kegyessége, biznyságtétele. Talán velem együtt őrzitek sokan, amint mutatóujját idős napjaiban is felemelte, és mondta: Tartsátok az irányt! Krisztushoz!

Testvérek! Aki a halál utáni üdvösséget ilyen komolyan veszi, csak az tudja igazán komolyan venni a halálon inneni időszakot is, hiszen az élet után élet következik, ezért érdemes jól tenni, szeretni, szolgálni, mert van örökkévalóság, és értelme van minden jótettnek, igaz szónak, türésnek és szenvedésnek.

És Pál apostollal hisszük, tudjuk, munkálkodásunk „nem hiábavaló az Úrban”. Igen, testvérek, az a hit, ami jó arra, hogy benne meghaljunk, jó arra is, hogy benne éljünk. Amilyen hitben szeretnél meghalni, olyan hitben élj!

Amint Simeon tette a kis Jézussal, úgy tette Harmati Béla püspök testvérünk az Úr Jézussal: a hit karjával átölelte, magához szorította, szívébe zárta, várva Isten hazahívó szavára. „Isten kezében vagyunk” – mondta.

Hiszük, hogy most is ott van, csupán Isten áttette egyik kezéből a másikba. Hiszen, amint a zsoltáros mondja: „az Úr szemében drága híveinek halála”.

Szeretett Testvéreim! Az idő betelt, a pálya véget ért, Isten hazahívta szolgáját, megpróbált gyermekét. Nyugodjék békében! Mi pedig őrizzük emlékét a feltámadás reménységében! Ámen.